

Νέα αποτελέσματα για το έργο INCLUDED

Είναι μια συναρπαστική στιγμή για το έργο Erasmus+ "["INCLUDED: Inclusive sex-ed μέσω δημιουργικών μεθόδων"](#)", καθώς πλησιάζει στο τέλος του και η κοινοπραξία οριστικοποιεί δύο σημαντικά παραδοτέα που θα δημοσιευτούν σύντομα:

- **Το ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα για εκπαιδευτικούς** για την υποστήριξη της διδασκαλίας της συμπεριληπτικής σεξουαλικής εκπαίδευσης στα σχολεία (ήδη διαθέσιμο: <https://includedproject.eu/training/>).
- **Ο οδηγός για τα σχολεία**, προκειμένου να συμπεριλάβουν την οικογένεια σε προγράμματα σεξουαλικής εκπαίδευσης (θα είναι διαθέσιμος σύντομα).

Το ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί για να υποστηρίξει τους/τις εκπαιδευτικούς ώστε να είναι σε θέση να εφαρμόσουν προγράμματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Αναπτύχθηκε για να εξοπλίσει τους/τις εκπαιδευτικούς με εργαλεία και παράλληλα να τους/τις ενθαρρύνει να αναλογιστούν τις δικές τους στάσεις και προκαταλήψεις ως προς τη σεξουαλικότητα, καθώς και τις αξίες και τους κανόνες που μεταφέρει η ίδια η κοινωνία, γιατί όλα αυτά μπορούν να επηρεάσουν την προσέγγισή τους στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Αυτός ο παράγοντας είναι εξαιρετικά σημαντικός δεδομένου ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούνται συχνά πρότυπα για τους μαθητές και τις μαθήτριες.

Ο Οδηγός για τα σχολεία, από την άλλη πλευρά, δημιουργήθηκε με στόχο την προώθηση ενός διαλόγου μεταξύ των οικογενειών και της εκπαιδευτικής κοινότητας ώστε να υποστηρίξει τον ρόλο των γονέων στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους και τη συνεργασία τους με τα σχολεία.

Προκειμένου να αναπτυχθούν καλύτερα τα δύο πνευματικά προϊόντα, οι εταίροι εφάρμοσαν πιλοτικά αυτά τα εργαλεία στις χώρες τους, για να δοκιμάσουν τις δραστηριότητές τους και να συγκεντρώσουν τη γνώμη των κύριων ομάδων-στόχων του έργου: εκπαιδευτικών, οικογενειών και μαθητών/τριών. Αυτές οι εμπειρίες κατέστησαν δυνατή την ανατροφοδότηση και τη συλλογή σχολίων, χρήσιμων για

τη βελτίωση των πνευματικών προϊόντων που αναπτύχθηκαν και την υποστήριξη της ευημερίας όλων των εμπλεκομένων.

Ο απολογισμός των εμπειριών από την υλοποίηση των δραστηριοτήτων με δασκάλους και γονείς:

Πώς ήταν η εμπειρία στην Ιταλία;

Στην Ιταλία, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην πιλοτική εφαρμογή του e-learning συμμετείχαν επίσης στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για οικογένειες και σχολεία, δημιουργώντας μια συνέχεια και εμπλουτίζοντας τις δεξιότητές τους στη σεξουαλική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.

Συμμετείχαν συνολικά 32 άτομα, συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευτικών, υποστηρικτικών δασκάλων, και φοιτητών πανεπιστημίου που ενδιαφέρονται για τα θέματα. Μετά από μια πρώτη συνάντηση στο Zoom για την εισαγωγή των δραστηριοτήτων, ολοκλήρωσαν μόνοι τους το πρόγραμμα e-learning, αφήνοντας σχόλια, από τα οποία προέκυψε μια γενική εκτίμηση για το πρόγραμμα και τις προτεινόμενες μεθόδους καθώς και με το πώς αυτά θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη διδασκαλία της σεξουαλικής εκπαίδευσης.

Η πιλοτική εφαρμογή που οδήγησε στην παραγωγή του Οδηγού περιλάμβανε την υλοποίηση δραστηριοτήτων με δασκάλους και οικογένειες και στην Ιταλία συμμετείχαν 43 συμμετέχοντες. Όλοι τους απόλαυσαν τις δραστηριότητες και εκτίμησαν ιδιαίτερα την διαδραστικότητα που τους επέτρεψε να εργαστούν σε ομάδες και να μπορούν να μοιράζονται τις ιδέες και τις εμπειρίες τους σε μια ατμόσφαιρα χωρίς κριτική και με σεβασμό. Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε για να δημιουργήσει έναν διάλογο μεταξύ του σχολείου και των οικογενειών, ενισχύοντας την ευαισθητοποίηση σε θέματα σεξουαλικής εκπαίδευσης. Η μεγάλη συμμετοχή και ο ενθουσιασμός στο πρόγραμμα αποδεικνύει μια επείγουσα ανάγκη για αυτά τα ζητήματα, τα οποία μέχρι σήμερα δεν έχουν λάβει τη δέουσα προσοχή.

Ακολουθούν ορισμένα σχόλια από τους συμμετέχοντες που συλλέξαμε:

«Το βρήκα πολύ χρήσιμο από την άποψη του αναστοχασμού»

«Το πρόγραμμα ήταν πραγματικά χρήσιμο για την ευαισθητοποίηση και τη δημιουργία διαλόγου για αυτά τα θέματα».

«Μου άρεσε το γεγονός ότι ασχολήθηκα με δραστηριότητες που με βοήθησαν να αναλογιστώ τις αξίες, τα όρια, τις απόψεις, τις ικανότητές μου για να διδάξω τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση».

Πώς ήταν η εμπειρία στην Ελλάδα;

Στην Ελλάδα είκοσι (20) εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και υποστηρικτικό προσωπικό (ψυχολόγοι, ειδικοί παιδαγωγοί, σχολική νοσηλεύτρια) συμμετείχαν στο πρόγραμμα e-learning, στον δικό τους χώρο και

χρόνο, γεγονός που αποδείχθηκε πολύ βοηθητικό. Διαπίστωσαν επίσης ότι το ηλεκτρονικό πρόγραμμα συνέβαλε σημαντικά στην απόκτηση γνώσεων για θέματα του έργου και στην παροχή υποστήριξης και περαιτέρω κατανόηση της ανάγκης εφαρμογής προγραμμάτων σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία. Οι εικονικές συναντήσεις καθώς και η ευκαιρία περαιτέρω επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς και το σχολικό προσωπικό που συμμετείχαν στο ηλεκτρονικό πρόγραμμα ήταν πολύ χρήσιμες για τη συζήτηση θεμάτων και την παροχή υποστήριξης.

Η πιλοτική εφαρμογή ήταν πολύ επιτυχημένη: συμμετείχαν 25 άτομα. Όλοι ήταν Έλληνες πολίτες από αστικές περιοχές και απόφοιτοι πανεπιστημίου. Η ομάδα περιελάμβανε εκπαιδευτικούς, γονείς και υποστηρικτικό προσωπικό (ψυχολόγους, μια σχολική νοσοκόμα και κοινωνικούς λειτουργούς) από δύο σχολεία γενικής εκπαίδευσης και ένα σχολείο ειδικής αγωγής. Οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν μέσω του δικτύου των σχολείων και των καθηγητών μας και δεν παρουσιάστηκαν δυσκολίες. Δήλωσαν ότι ήταν πολύ ευχαριστημένοι με την εμπειρία και από τον συνολικό σχεδιασμό της πιλοτικής εφαρμογής. Απέκτησαν νέες γνώσεις, γνώρισαν νέα άτομα, αντάλλαξαν ιδέες, συζήτησαν θέματα πρόκλησης και διασκέδασαν. Απόλαυσαν τις δραστηριότητες, έμαθαν νέα πράγματα και απόκτησαν κίνητρο ώστε να αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτονται για θέματα σεξουαλικής εκπαίδευσης. Τα συμμετέχοντα άτομα συζήτησαν για θέματα που είχαν μεγάλο ενδιαφέρον για γονείς, δασκάλους και παιδιά και απόλαυσαν το παιχνίδι ρόλων. Ως εταίροι, είμαστε πολύ ευχαριστημένοι με τα αποτελέσματα καθώς ήταν μια ενδιαφέρουσα εμπειρία που υπογράμμισε την ανάγκη εισαγωγής της σεξουαλικής εκπαίδευσης στο σχολικό πρόγραμμα. Επίσης αναδείχθηκε η ανάγκη για παροχή περαιτέρω υποστήριξης σε δασκάλους και γονείς. Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι θα μπορούσαν και θα χρησιμοποιήσουν το υλικό για τη διοργάνωση σεμιναρίων στο μέλλον. Τα αποτελέσματα θα είναι πολύ χρήσιμα ειδικά στην εργασία τους στη δευτεροβάθμια ειδική εκπαίδευση.

Πώς ήταν η εμπειρία στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας;

Το ηλεκτρονικό πρόγραμμα για εκπαιδευτικούς παρουσιάστηκε στην ομάδα-στόχο του σχολικού προσωπικού από το γυμνάσιο «Orce Nikolov», άλλα σχολικά δίκτυα και στο ευρύ κοινό. Οι εκπαιδευτικοί και το προσωπικό του σχολείου είχαν την ευκαιρία να ολοκληρώσουν το πρόγραμμα μεμονωμένα στον δικό τους χρόνο μετά τη διεξαγωγή των πιλοτικών εργαστηρίων. Συνολικά, 16 συμμετέχοντες από τη Β. Μακεδονία ολοκλήρωσαν το e-learning για εκπαιδευτικούς. Αυτό που μπορέσαμε να συγκεντρώσουμε από την αξιολόγηση παρακολούθησης ήταν ότι οι εκπαιδευτικοί βρήκαν πολύ ενδιαφέρουσες και χρήσιμες τις δημιουργικές μεθόδους του μαθήματος και τους εκπαιδευτικούς πόρους που θα συμβάλουν στην κοινωνική ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των νέων με αναπηρίες.

Η πιλοτική εφαρμογή του Οδηγού στη Βόρεια Μακεδονία διοργανώθηκε σε 2 ξεχωριστά εργαστήρια σε 2 ημέρες με διάρκεια 8 ωρών το καθένα. Η πρώτη ομάδα περιελάμβανε 8 εκπαιδευτικούς και σχολικό προσωπικό (ψυχολόγους, παιδαγωγούς, ειδικούς παιδαγωγούς) από 2 σχολεία γενικής εκπαίδευσης και 1 σχολείο ειδικής αγωγής. Η δεύτερη ομάδα περιελάμβανε γονείς και έναν δάσκαλο.

Οι εκπαιδευτικοί έμειναν πολύ ικανοποιημένοι από τις δραστηριότητες και το εργαστήριο. Ήταν χρήσιμο για αυτούς και έχουν αποκτήσει πληροφορίες και εργαλεία που μπορούν να τους βοηθήσουν όταν μιλούν για θέματα σεξουαλικής εκπαίδευσης.

Ήταν πολύ ενθουσιώδεις και αφοσιωμένοι στις δραστηριότητες, τους άρεσε να μοιράζονται και να ανταλλάσσουν εμπειρίες, καθώς και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Τονίστηκε ότι ιδιαίτερη σημασία για τους εκπαιδευτικούς είχε η ενασχόληση, η υποστήριξη και η συνεργασία με τους γονείς προκειμένου να μπορέσουν να υλοποιήσουν το πρόγραμμα στα σχολεία.

Γενικά, οι γονείς συμφώνησαν σχετικά με τη σημασία του προγράμματος σπουδών, να υπάρχει στο σχολικό πρόγραμμα ή τουλάχιστον να εισάγεται μέσω δραστηριοτήτων ή εκπαιδευτικών εργαστηρίων. Ωστόσο, οι γονείς δεν έχουν αρκετές προηγούμενες γνώσεις, ειδικά για το πώς να ενεργούν σε διαφορετικές καταστάσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους, που σχετίζονται με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση.

Το κύριο πρόβλημα που παραμένει είναι ότι η πλειονότητα των γονέων δεν εμπιστεύεται τους δασκάλους στη διδασκαλία της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και πιστεύει ότι δεν είναι καλά προετοιμασμένοι, ούτε διαθέτουν τα επαρκή εργαλεία για αυτό. Η γενική άποψη των γονέων είναι ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να λάβουν κατάρτιση, τα απαραίτητα εργαλεία και την υποστήριξη προκειμένου να είναι σε θέση να εφαρμόσουν προγράμματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης.

Πώς ήταν η εμπειρία στην Ισπανία;

Στην Ισπανία, δάσκαλοι από το γυμνάσιο INS Vallbona d'Anoia, συμμετείχαν τόσο στο πρόγραμμα e-learning όσο και στην εκπαίδευση που απευθύνεται στο προσωπικό του σχολείου και τις οικογένειες. Χάρη σε αυτό, μπορέσαμε να εξασφαλίσουμε όχι μόνο μια σταθερή ομάδα, αλλά και μια δομημένη και ολοκληρωμένη εκπαιδευτική εμπειρία.

Εκτός από τη διεξαγωγή του ηλεκτρονικού προγράμματος μεμονωμένα και με τον δικό τους ρυθμό, οι εκπαιδευτικοί προσκλήθηκαν σε δύο διαδικτυακές συνεδρίες προκειμένου να παρουσιαστεί το ηλεκτρονικό μάθημα, να παραχθεί υποστήριξη στη διαδικασία εγγραφής και στη συνέχεια να αξιολογηθεί η συνολική εμπειρία. Μέσω της μη τυπικής αξιολόγησης, οι συμμετέχοντες είπαν ότι χάρη στην πλατφόρμα απέκτησαν νέες γνώσεις και εργαλεία για την εφαρμογή προγραμμάτων σεξουαλικής εκπαίδευσης στο σχολείο.

Όσον αφορά την εκπαίδευση για σχολεία και οικογένειες, αποφασίσαμε να εμπλέξουμε και μαθητές, ώστε να μπορέσουν να λάβουν υπόψη τις απόψεις, τις ερωτήσεις και τις ανησυχίες τους, αλλά και να παρακινήσουμε τις οικογένειές τους να συμμετάσχουν στο έργο.

Συνολικά, στην εκπαίδευση συμμετείχαν 8 εκπαιδευτικοί, 7 μαθητές/μαθήτριες και 10 μέλη οικογενειών, χωρίς να υπολογίζονται τα άτομα που συμμετείχαν ως κοινό στην παρουσίαση του θεάτρου φόρουμ.

Η εκπαίδευση επικεντρώθηκε στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού διαλόγου μεταξύ του σχολείου, των μαθητών/μαθητριών και των οικογενειών. Κατά τη διάρκεια των πρώτων συνεδριών, οι εκπαιδευτικοί εργάστηκαν για την αναγνώριση και την εκτίμηση της διαφορετικότητας, ανακαλύπτοντας και επανασυνδέοντας το βαθύ κίνητρο που τους οδήγησε στο επάγγελμά τους και διερευνώντας τον ρόλο τους στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, μαζί με τους φόβους και τις δυσκολίες που αυτή προκαλεί. Στις επόμενες συνεδρίες, συνεργάστηκαν με τους μαθητές και τις μαθήτριες για να δημιουργήσουν δύο θεατρικά έργα τα οποία στη συνέχεια παίχτηκαν μπροστά σε κοινό. Χάρη στην τεχνική του φόρουμ θεάτρου, που επιτρέπει στους θεατές να επέμβουν στη σκηνή, κατέστη δυνατός ο γόνιμος διάλογος και ο βαθύς προβληματισμός για τα θέματα που παρουσιάζονται στη σκηνή (ρόλοι φύλου, συναίνεση και ομοφοβία). Στη συνέχεια, η εκπαιδευτική εμπειρία συνεχίστηκε ξεχωριστά με τους εκπαιδευτικούς από τη μία πλευρά και τις οικογένειες από την άλλη.

Η πιλοτική εφαρμογή στέφθηκε με μεγάλη επιτυχία. Οι δάσκαλοι συμφώνησαν ότι είχαν αποκτήσει χρήσιμες πληροφορίες και εργαλεία για να μπορούν να μιλήσουν για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στην τάξη, αλλά και να δημιουργήσουν διάλογο μέσα στη σχολική κοινότητα. Εκτίμησαν ιδιαίτερα τις μεθοδολογίες και τα εργαλεία που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, υποστηρίζοντας ότι το θέατρο πρέπει να ασκείται περισσότερο στα σχολεία για να βελτιωθεί η επικοινωνία και να αντιμετωπίζονται δημιουργικά δύσκολα θέματα όπως η σεξουαλικότητα. Οι οικογένειες δήλωσαν ότι η συμμετοχή τους στην εκδήλωση τους έκανε να προβληματιστούν και να αλλάξουν γνώμη για τη σημασία της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία.

Πώς ήταν η εμπειρία στο Ηνωμένο Βασίλειο;

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι πιλοτικές εφαρμογές του προγράμματος e-learning πραγματοποιήθηκαν στο The Joseph Larrin Centre, στο Λίβερπουλ, στις 28^η και 30 Μαρτίου. Η πιλοτική εφαρμογή διεξήχθη με το δίκτυό μας, «Deaf Active», το οποίο συνεργάζεται στενά σε πολλά προγράμματα με σχολεία, συμπεριλαμβανομένου του Broadgreen International School με επίκεντρο τους κωφούς μαθητές και μαθήτριες. 21 άτομα από διαφορετικά ηλικιακά τμήματα (18-39) συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών, των εκπαιδευτικών και του προσωπικού, παρακολούθησαν και συμμετείχαν στις δραστηριότητες.

Τα συμμετέχοντα άτομα κλήθηκαν να εγγραφούν στην πλατφόρμα και να λάβουν μέρος στο MOOC, το οποίο προσφέρει μια δομημένη μαθησιακή

διαδρομή, καθώς και υποστηρικτικό υλικό και δραστηριότητες, προκειμένου να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να κατανοήσουν καλύτερα το θέμα και να τους εξοπλίσει με εργαλεία και δεξιότητες. Με την εγγραφή τους στο μάθημα, οι συμμετέχοντες είχαν πρόσβαση σε διαφορετικές ενότητες και είχαν την ευκαιρία να κάνουν ασκήσεις αναστοχασμού με τον δικό τους ρυθμό.

Σύμφωνα με τις αξιολογήσεις των συμμετεχόντων ατόμων, οι πιλοτικές εφαρμογές ήταν επιτυχημένες και ανέπτυξαν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Δήλωσαν ότι οι δραστηριότητες ήταν διασκεδαστικές, εύκολες και διαδραστικές. Οι δραστηριότητες συγκρότησης ομάδας, οι μη λεκτικές ασκήσεις καθώς και οι μη τυπικές δραστηριότητες επέτρεψαν στους εκπαιδευτικούς να προβληματιστούν, να προτείνουν λύσεις και να συζητήσουν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Επιπλέον, οι οικογένειες θα μπορούσαν να μάθουν για τις ορολογίες για το φύλο και τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση και να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της συμμετοχής σε ανοιχτό διάλογο για την υποστήριξη της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των παιδιών τους, η οποία εξακολουθεί να είναι ταμπού στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Πώς ήταν η εμπειρία στην Ολλανδία;

Το πιλοτικό πρόγραμμα για εκπαιδευτικούς πραγματοποιήθηκε στα γραφεία του Sexmatters, όπου είχαμε 6 συμμετέχοντα άτομα. Τα άτομα δούλεψαν σκληρά και ήταν πραγματικά ενθουσιασμένα με το να δουν τι δημιουργήθηκε για το πρόγραμμα e-learning και να δώσουν ανατροφοδότηση. Ενώ τα περισσότερα άτομα ήταν πολύ ενθουσιασμένα, κάποια ήταν επικριτικά, γεγονός που μπορεί να είχε να κάνει με την ανοιχτότητα στις δημιουργικές ή βιωματικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται, σε αντίθεση με αυτές που χρησιμοποιούνται σε πιο θεωρητικές μορφές. Συνειδητοποιήσαμε ότι ήταν πολύ χρήσιμο για τα μέλη της ομάδας μας να δουν και να βιώσουν αυτόν τον τρόπο διδασκαλίας, επειδή θα μπορούσαμε ίσως να ενσωματώσουμε αυτές τις μεθόδους στις εκπαιδεύσεις του σχολικού προσωπικού.

Οι θετικές απαντήσεις αφορούσαν κυρίως την ανάλυση των προκαταλήψεων και των συναισθημάτων των ατόμων, καθώς και τις ασκήσεις «ενσυναίσθησης». Υπήρχαν θετικές απόψεις σχετικά με τη συμμετοχή των οικογενειών στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, καθώς, όπως το έθεσαν πολύ συνοπτικά δύο από τα συμμετέχοντα άτομα: «Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση συμβαίνει τόσο στο σπίτι όσο και στην τάξη» και «οι συζητήσεις για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση δεν σταματά στην τάξη αλλά συνεχίζει όταν επιστρέφεις σπίτι». Κάποια από τα συμμετέχοντα άτομα δεν ήταν προετοιμασμένα και είπαν ότι θα προτιμούσαν να λάβουν συμβουλές για το πώς να κάνουν μια τέτοια συζήτηση.

Τι κρατάμε;

Η προστιθέμενη αξία αυτής της εμπειρίας είναι η συγκέντρωση ανατροφοδότησης από διαφορετικά κοινωνικο-πολιτιστικά υπόβαθρα. Αυτό

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

καθιστά δυνατή την υποβολή καινοτόμων προτάσεων καθώς έρχονται σε επαφή με τις πραγματικές ανάγκες αλλά και την έμπνευση από επιτυχημένες πρωτοβουλίες και εμπειρίες!

Για να παραμείνετε ενημερωμένοι για το INCLUDED επισκεφτείτε την [ιστοσελίδα του έργου](#) και ακολουθήστε μας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με το hashtag #includeproject.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union